

נשיאות כפים לכהן שיישב בכסא גלגלים

הרב דב לינזר, ישיבת חובבי תורה

- A. נשיאות כפיים בעמידה
1. סוטה (לז:): המשנה, וגמ' (לח.) עד "אמר אביי" (3 שורות מהסוף)
    - i. (במקביל: ספרא שמיני פרשה א, אות כ"ט; ספרי במדבר פרשת נשא פסקא לט)
    - ii. תוס' ד"ה הרי, בסוף, "ונראה לר"י..."
  2. תענית (כו:): 6 שורות מהסוף, "דכולי עלמא מיהת...מדרבנן ולקולא" (כו.) – האם הדין דא' או דרבנן?
    - i. תוס' ד"ה אי
    - ii. רבינו חננאל, שם (כו.)
    - iii. מנחות (קט.) ד"ה לא
    - iv. (רא"ש מגילה ג':י"ה-י"ט; מרדכי מגילה ס' תתי"ח; שבה"ל ס' ל"ג)
- B. פסק הלכה – הם עמידה דין דא' או דרבנן, ובמקום שאי אפשר
1. רמב"ם
    - i. הל' תפלה וברכת כהנים, פרק י"ד, הל' ג' וט' (במהירות), הל' י'-י"א – האם החיוב לעמוד שוה במקדש ובגבולין? האם היא דא' או דרבנן?
    - ii. שם, פרק ט"ו, הל' א' (האם יש הכדל בין התנאים האלו לבין התנאים ב"ד:י?); שם הל' י"ג (איתקש לשירות)
  2. שו"ע
    - i. טור או"ח ס' קכ"ח (סע' י"ד) "ואין מברכין אלא בלה"ק... כה תברכו", וב"י שם
    - ii. שו"ע או"ח קכ"ח:י"ד
    - iii. ט"ז שם ס"ק כ"ז – האם באמת איתקש לעבודה ומה מעכב בדיעבד?
    - iv. מ"ב שם ס"ק נ"ב; באר היטב אות כ"ה; שע"ת אות ח'
    - v. חיי אדם כלל ל"ב, אות ב'-ג'; שו"ע הרב ס' קכ"ח אות כ"ג – מה דא' מה מעכב בדיעבד?
    - vi. שו"ת שבות יעקב חלק ב', ס' א'
    - vii. שו"ת נודע ביהודה מה"ק או"ח ס' ה', ד"ה ומעתה (או שו"ת פנים מאירות חלק ב' ס' קפ"ו מ"וגם נפלאתי" עד הסוף)
    - viii. פסקי תשובות ס' קכ"ח אות מ"ד, ובהע' 209-210
    - ix. תשובה של הר' בני לאו, www.ramban.org.il
- C. אפשרות לאמר ברכת כהנים אעפ"י שאינו יוצא (עם או בלי ברכה)
1. (שליח צבור שאינו כהן)
    - i. (חלוקי מנהגים אות כ"ט, ובהערות ר' מרגוליות שם)
    - ii. (שו"ע או"ח קכ"ז:ב; רמ"א או"ח קכ"ח:מ"ד)
  2. פסקי תשובות קכ"ח:מ"ד (לעיל)
  3. שו"ת ראב"ן ס' פ"ז – ביחס לברכת המצוה
- D. להחשיב כסא גלגלים כלבוש וכחלק מהגוף (וכעמידה?)
1. שו"ת אג"מ או"ח ב':ל"ב - birkat kohanim with prosthetic legs
  2. שו"ע או"ח סימן ש"א:ט"ז-י"ז – crutches on Shabbat
  3. (שו"ת אג"מ או"ח ד':צ' – wheelchair on Shabbat)
  4. (שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן קע - wheelchair on Shabbat)
  5. (שו"ת יביע אומר חלק ט - אורח חיים סימן לד - wheelchair on Shabbat)
- E. (כבוד הציבור)
1. (שו"ת יביע אומר חלק י - אורח חיים סימן מה)
  2. שו"ת במראה הבזק, חלק ז' אות ג', ובהע' 2 בסוף "בכל מקרה... ובהע' 3-4"

ספרא שמיני פרשה א. אות כ"ט

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם זה מקרא מסורס (זה) [ואין] ראוי לומר אלא וירד מעשות החטאת העולה והשלמים, וישא אהרן את ידיו ויברכם שבירידתו נשא את כפיו ובירך את העם, ויברכם אתה אומר בעמידה ושלא בעמידה תלמוד לומר לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו, מקיש ברכה לשירות, מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה, וכן הוא אומר ויקומו הכהנים והלויים ויברכו את העם וישמעו את קולם ותבוא (את) תפילתם למעון קדשו השמימה

ספרי במדבר פרשת נשא פסקא ל"ט

כה תברכו את בני ישראל, בלשון הקודש שכל מקום שנאמר ענייה ואמירה כה ככה בלשון הקודש.

כה תברכו את בני ישראל, בעמידה אתה אומר בעמידה או אינו אלא בעמידה ושלא בעמידה ת"ל ואלה יעמדו לברך את העם (דברים כז יב) נאמר כאן ברכה ונאמר להלן ברכה מה ברכה האמורה להלן בעמידה אף ברכה האמורה כאן בעמידה ר' נתן אומר אינו צריך שכבר נאמר ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר ה' לשרתו ולברך בשם ה' (דברים כא ה) מקיש ברכה לשירות מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה.

כה תברכו את בני ישראל, בנשיאות כפים אתה אומר בנשיאות כפים או אינו אלא בנשיאות כפים ושלא בנשיאות כפים ת"ל וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם (ויקרא ט כב) מה אהרן בנשיאות כפים אף בניו בנשיאות כפים ר' יונתן אומר אי מה להלן ראש חודש וקרבת צבור וכהן גדול אף כאן ראש חודש וקרבת צבור וכהן גדול ת"ל כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך וגו' (דברים יח ה) מקיש בניו לו מה הוא בנשיאות כפים אף בניו בנשיאות כפים.

כה תברכו את בני ישראל, בשם המפורש אתה אומר בשם המפורש או אינו אלא בכינוי ת"ל ושמו את שמי על בני ישראל במקדש בשם המפורש ובמדינה בכינוי דברי ר' יאשיהו ר' יונתן אומר הרי הוא אומר בכל המקום אשר אזכיר את שמי (שמות כ כא) זה מקרא מסורס בכל מקום שאני נגלה עליך שם תהא מזכיר את שמי והיכן אני נגלה עליך בבית הבחירה אף אתה לא תהא מזכיר את שמי אלא בבית הבחירה מיכן אמרו שם המפורש אסור לאומרו בגבולים.

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קכח סעיף כג

אין מברכין אלא בלשון הקודש ובעמידה ובקול רם ובנשיאת כפים ואפילו בדיעבד לא יצאו אם שינו באחת מאלה. בלשון הקודש שנאמר כה תברכו עד שיאמרו בלשון הזה.

בעמידה שנאמר לשרתו ולברך בשמו מה שירות מעומד שנאמר לעמוד לשרת אף ברכה מעומד. אבל הצבור רשאים לישב רק שיהיה פניהם נגד פני הכהנים שנאמר אמור להם כאדם האומר לחבירו שמדבר עמו פנים אל פנים (אבל בדיעבד אין זה מעכב שהרי עיר שכולה כהנים כולם עולים לדוכן אף על פי שאין מברכין כאדם האומר לחברו פנים כנגד פנים כמו שיתבאר).

בקול רם שנאמר אמור להם כאדם האומר לחברו שאומר לו בקול כדי שישמע אף כאן אין אומרים הברכה בינם לבין עצמם בלחש אלא עד שישמעו כל העם אשר ישנו פה ולכתחלה צריך לומר במעולה שבקולות לא גדול ולא קטן אלא בינוני:

השׁוּתִים

שׁוּ"ת שׁבּוֹת יַעֲקֹב חֵלֶק ב סִימָן א

מכהן אחד חרד וירא את ה' שהוא זקן ושבע ימים קרוב לשמונים ומכה חולשת זקנו אינו יכול לעמוד כשנושא כפיו אי יכול לישא כפיו כשהוא יושב או סמוך או לא.

תשובה לכאורה נראה דלא ישא כפיו דהלא גרסינן בש"ס דסוטה דף ל"ה ע"א ת"ר כה תברכו בלשון הקודש תניא אידך כה תברכו בעמידה אתה אומר בעמידה או אינו אלא אפ"י בישיבה נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך מה להלן בעמידה אף כאן בעמיד' ר' נתן אומר אין צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה משרת בעמיד' אף מברך בעמידה ומשרת גופיה מנ"ל דכתיב לעמוד ולשרת ע"כ ובאמת צ"ע דלמה איצטריך הש"ס להביא האי פסוקא דפרשת שופטים דהלא בהאי פסוקא דפ' עקב גופא כתיב לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו ובזית רענן פרש' עקב תירץ על זה וז"ל וי"ל דהוי אמינא דוקא לפני ה' כשמשמש לפני ולפנים צריך עמידה אבל במזבח בחוץ לא לכך יליף מלעמוד ולשרת עכ"ל וצ"ע לפ"ז בש"ס דזבחים דף כ"ג ע"ב דיושב מחלל עבודה מדהכתוב שינה בפרשת שופטים דכתיב העומדים שם לפני ה' ומאי מייתי מהתם הא כתיב לפני ה' משמע דוקא לפני ולפנים ולמה לא מייתי האי קרא דפרשת עקב ויש ליישב בדוחק ודו"ק ועיקר הקושיא של בעל זית רענן מעיקרא לא קשה מידי דהאי לעמוד לפני ה' דפ' עקב קאי אלפניו דכתיב לשאת את ארון ברית ה' דהיינו בכתף על זה קאמר לעמוד לפני ה' דהיינו שישאו את הארון שפנים יהיו מלפנים ולא דרך אחוריו וה"ט =והיינו טעמא= דהרמב"ם פ"ג פ"ב/ מה' כלי מקדש ודו"ק

וכתבו תוספות שם בד"ה הרי הוא אומר וז"ל ונראה לר"י כהן שבירך ברכת כהנים בישיבה לא עשה ולא כלום הואיל ואיתקש ברכה לשירו' וגבי שירות אמר בפ"ב דזבחים דיושב מחלל עבודה הלכך אף כאן צריך לחזור ולברך מעומד עכ"ל התוספות ולפ"ז היה נראה דאין נשיאות כפים כלל במיושב כי אם מעומד כמו בעבודה אפילו הוא אנוס מחמת זקנה או חולה שאין בו כח לעמוד דאפשר להתקיים ע"י אחרים איברא כד מעיינן שפיר בדברי הפוסקים לא נראה כן וז"ל הרמב"ם פ"ד מה' תפלה דין י"א כך למדו מפי השמועה ממש רבינו ע"ה כה תברכו בעמידה כ"ה /כה/ תברכו בנשיאת כפים כה תברכו בלשון הקודש וכו' וכה תברכו בשם המפורש והוא שיהא במקדש כמו שאמרנו עכ"ל הרי דנראה מדבריו דפסק כת"ק דרבי נתן ובפ' ט"ו מה' תפלה דין ג' כתב וז"ל וכהן שהחליף דתו בין באונס בין בשגגה אף על פי שעשה תשובה אינו נושא כפיו לעולם שנאמ' לא יעלו כהני במות /הבמות/ וברכה כעבוד' עכ"ל וכיון דהרמב"ם פסק כר' נתן דאיתקש ברכה לעבודה א"כ אין צריך תו ללימוד דכה תברכו ואיך מזכה שטרו לבי תרי ותמיהא גדולה לכאורה דכל נושאי כליו של הרמב"ם לא הרגישו עליו בקושיא זו וכל האחרונים סתמו דבריהם ונ"ל פשוט ליישב דבריו בענין זה דהרמב"ם ס"ל דהא דאיתקש ברכה לשרות אסמכתא בעלמא היא ומוצ' דבריו הם מסוגיא דש"ס דתענית דף כ"ו ע"ב דאיתא שם דכ"ע מיהת שיכור אסור בנשיאת כפים מנא הני מילי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא למה נסמכה פרשת כהן מברך לפרש' נזיר לומר לך מה נזיר אסור ביין אף כהן מברך אסור ביין מתקין ליה אבוב דר' זירא ואמרי לה אושעיא בר זבדא אי מה נזיר אסור בחרצן אף כהן מברך אסור בחרצן אמר ר' יצחק אמר קרא לשרתו ולברך בשמו מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך מותר בחרצן אי מה משרת בעל מום לא אף כהן מברך בעל מום לא הא איתקש לנזיר ומה חזית דמקשת לקול' אקיש לחומרא אסמכת' נינהו מדרבנן ולקול' ע"כ

מזה למד הרמב"ם דהאי הקישא אסמכת' בעלמא הוא ולהכי בפ"ד מה' תפילה שכתב הדין לישא כפיו במקדש בשם המפורש ושם משום כבוד השם רוצה לאסור בדעבד בישיבה אפילו מי שאינו יכול לעמוד מחמת אונס משה' אסמכהו אכה תברכו וכה עיכובא היא כמ"ש תו' בסוטה שם ד"ה ורבי יהודה אומר ע"ש אבל בגבולין אין לאסור בעמידה מהאי הקישא כיון דהוא אסמכתא בעלמא ולקולא אם לא שפשע במזיד ונשא כפיו מיושב והיה יכול לעמוד דאז מצד הסברא יש לאסור מכה האי אסמכת' ולהכי בפ"ו מה' תפלה גבי הימר /המיר/ לעבוד ככבים או שתוי וכה"ג שמצד הסברא יש לפסול אותו דברכה כעבודה ומה"ט כשחשיב הרמב"ם ששה דברים הפוסלים בנשיאת כפים לא חשיב ערל שמתו אחיו מחמת מילה וכן בעלי מומין שאין מסתכלין בהם וכן הזקן שהגיע להיות רותת ורועד כשה' עומד וכן החולה כמו דקחשיב הרמב"ם פ"ז מה' עבודה דין י"ב לענין מומי כהנים לעבודה אף ע"ג דאיתקש לעבודה אלא ודאי דלא בכל ענין איתקש כיון דאסמכתא בעלמא הוא אלא היכא דמצד הסברא יש למנוע מלישא כפיו משא"כ באונס שלא בעבירה כלל רק מחמת זקנה או חולה ובעובד כוכבים באונס או בשגגה דפסיל משום דהוי ליה ליהרג ואל יעבור וע"פ זה מיושב מה שמקשה הט"ז בסי' קכ"ח ס"ק כ"ז על הא דפסק שם דהטעם שמום פוסל בו משום שהעם מסתכלין בו ואם דש בעירו מותר תיפוק ליה דיהי' פסול משום דאיתקש לעבוד' ע"ש אשתמטי' ליה סוגיא זו דתענית דאיתקש לנזיר לקולא דבעל מו' מותר כיון דאין לאסור מצד הסברא אם לא שהעם מסתכלין בו דאז יש לאסור מצד הסברא גם המ"א שם בס"ק צ"ד הבין דדוק' לקולא מקשינן ברכ' לשירות דמותר

בחרצן ולא דק דהרי להדיא מבואר מדברי הרמב"ם פט"ו דאף להחמיר מקשינן ברכה לשירות אלא דעיקר כמ"ש דכיון דאסמכתא בעלמ' אין לאסור אלא היכא שמצד הסברא יש לאסור מה שאינו כן באוכל חרצן או בעל מום דלא קעביד מידי כל זה נ"ל ברור לדעת הרמב"ם וקצת ראייה לזה מהא דאית' שם בסוטה דף ל"ח ע"ב לענין המתברכים בעם שאחורי הכהנים שאינם בכלל ברכה היכי דאניסי מותר ה"ה לענין המברך אם הוא זקן או חולה שאינו יכול לעמוד יושב ומברך דהולכין להקל כיון שהוא רק אסמכתא ומדרבנן להקל שומעין

ואל יתמה המתמה לומר איך אשמע להקל דבר דלא נראה בהדיא בדברי אחד מן הראשונים והאחרונים זה אינו דהא מלשון הט"ז שם ס"ק כ"ז משמע קצת כן שכתב וז"ל כגון יושב שיכול לעמוד עכ"ל משמע הא אין יכול לעמוד כגון זקן או חולה פודגרא/ א/ פודגרא/ וכה"ג מודה וכן מבואר לענין תפלת י"ח כמבואר בסימן צ"ד בא"ח אף דתפל' היא במקום עבודה דקרבנות ומ"מ אם אפשר לו לעמוד על ידי סמיכה ודאי דעדיף מיושב גמור ועיין בח"מ סימן י"ז ובאורח חיים סימן קמ"א ובמ"א שם ס"ק ב' אבל לבטלו מנשיא' כפים לגמרי חלילה דהוא חומרא דאתי לידי קולא לבטלו מנשיאת כפים דעובר בשלש עשה לכן נ"ל פשוט דנושא כפיו בסמיכה או מיושב אם אי אפשר בענין אחר ואף ע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר מיעקב כדכתיב ויתחזק ישראל וישב על המטה וגומר לברך את בניו ואין דנין אפשר משאי אפשר ויש' ברכה מאת ה' כנ"ל הק' יעקב.

שו"ת פנים מאירות חלק ב סימן קפו

ראיתי בספר חדש שבות יעקב חלק שני בתשובה ראשונה שהקשה על הרמב"ם שכתב בפ' י"ד מהלכות תפילה דין י"ח כך למדו מפי השמועה ממש רבינו ע"ה כה תברכו בעמידה כה תברכו בנשיאת כפים כה תברכו בלשון הקודש כו' וכה תברכו בשם המפורש והוא שיהי' במקדש כמו שאמרנו עכ"ל...

וגם נפלאתי שכתב דהרמב"ם ס"ל דהאי היקשא אסמכתא בעלמא הוא ולהכי בפ' י"ד מהלכות תפילה שכתב הדין לישא כפיו במקדש בשם המפורש ושם משום כבוד ה' רוצה לאסור בדעבד ישיבה אפי' מי שאינו יכול לעמוד מחמת אונס מש"ה אסמכתו אכה תברכו וכה עיכובא הוא כמ"ש התוס' בסוטה שם ד"ה ור"י אומר אבל בגבולין אין לאסור בעמידה מהאי היקשא ובסוף התשובה מסיים אבל לבטלו מנשיאת כפים לגמרי חלילה דהוא חומרא דאתי לידי קולא לבטלו מנשיאת כפים דעובר בשלש עשה לכן נראה לי פשוט דנושא כפיו בסמיכה או מיושב אם אי אפשר בענין אחר עכ"ל ונפלאתי עליו בתרי תמי' איך כ' שהרמב"ם בפ"ד מהלכות תפילה שכתב הדין לישא כפיו במקדש בשם המפורש ושם משום כבוד ה' רוצה לאסור אפילו בדעבד בשיבה וא"כ עמידה דחשיב הרמב"ם ג"כ מיירי במקדש וא"כ כל הני דחשיב הרמב"ם שם במקדש מיירי וזה אי אפשר לומר דהא תחילת דברי הרמב"ם אין ברכת כהנים נאמרה בכל מקום אלא בלשון הקודש שנאמר כה תברכו כך למדו מפי השמועה ממש רבינו כה תברכו בעמידה כה תברכו בנשיאת כפים כה תברכו בלשון הקודש וע"כ אכל מקום דנקט ברישא קאי כל הני דיני דחשיב הרמב"ם ולכך נקט באחרונה כה תברכו בשם המפורש והוא שיהי' במקדש דעל דין זה לבד התנה והוא שיהיה במקדש כדילפינן בגמרא אבל אינך דיני' דחשיב מקודם מסתמא בכל מקום נהגו ולדידי' צריכין אנו לחלק הא דנקט תחילה כה תברכו בעמיד' לעיכוב במקדש ולא בשאר מקומות וכה תברכו בלשון הקודש ע"כ בכל המקומות לעיכובא דזה לא ילפינן מהיקשא וזה דוחק לחלק ולעשות פירוד בין הדביקים בין ראש דבריו לסוף דבריו ואמצע דבריו.

ועוד תמה אני דהא בסוף דבריו כתב אבל לבטל מנשיאת כפים לגמרי חלילה דהוא חומרא דאתי לידי קולא לבטלו מנ"כ שהוא כעובר בשלש עשה ולפ"ז כיון דהאי היקשא לשרתו ולברך אסמכתא בעלמא איך מלא לבו של הרמב"ם לאסור במקדש אף בדעבד ישיבה משום כבוד ה' וכי זה כבוד ה' לבטל מצותיו בדבר שאנוס ואינו יכול לעמוד ומן התורה חל עליו המצוה זו איך יש לבטלו ואין זה כבוד ה' אלא מבזה מצותיו אלא נשתקע הדבר ולא נאמר דאף דאמרין בתענית דהך היקשא אסמכתא היינו לענין פסולי כהונ' מצד עצמותם אבל מה שהכהן צריך לעשות בשעת עבודה היקש גמיר הוא שצריך לעשות גם בברכת כהנים כגון עמידה ונשיאת כפים דעיקר לימודן מהך היקשא ובה ניהא דברי התוס' שכתבו ונראה לר"י כהן שצריך ברכת כהנים בשיבה לא עשה ולא כלום הואיל ואיתקש ברכה לשירות וגבי שירות אמרינן בפ"ב דזבחים דיושב מחלל עבודה עכ"ל ובודאי לא נעלם מדברי ר"י הש"ס ערוך דתעני' אלא ע"כ כדאמרן דדווקא לענין פסולי כהנים מצד עצמותם בזה אמרינן כגון בעל מום ושתוי יין אמרינן דהוי מדרבנן ואינו אלא אסמכתא אבל מה שצריך הכהן לעשות בשעת עבודה איתקש שפיר ברכה לשירות והוי לימוד גמור בין לענין עמידה ובין לענין נ"כ וא"כ כיון שבדברי התוס' מפורש דמעבד בדעבד והוי כאלו לא נצטווה כלל במצוה זו כשיושב ואדרבא יש לחוש שעובר בעשה למ"ד בזר הנושא כפיו עובר בעשה ומג"א כתב שכן עיקר לדינא ויושב פסול מטעם דהוי כמו זר וא"כ למה לן ליכנס באיסור ובפרט שלא נמצא בדברי הרמב"ם בשום משמעות שחלק על ר"י א"כ שב ואל תעשה עדיף ועוד אודיע שהשיג על מג"א וז"ל גם המג"א שם בס"ק נ"ד הבין

דווקא לקולא מקשינן ברכה לשירות דמותר בחרצן ולא דק דהרי להדיא מבואר בהרמב"ם פ' ט"ו דאף להחמיר מקשינן ברכה לשירות כו' ואדמקשי לי' מדברי הרמב"ם למה לא הקשו לו מדברי הש"ע דכתב בס' י"ד אין מברכין אלא בעמידה ובנשיאת כפים וע"כ מהך היקשא ילפינן נ"כ וע"כ לחומרא נמי מקשינן אלא ע"כ דהמג"א לא בא אלא לישב קושיות הב"ח שהקשה מערל שמתו אחיו מחמת מילה וע"ז תירץ כמו שתירץ בגמ' דלקולא מקשינן ולא לחומרא במה שהכהן פסול מצד עצמות' וזוה מיושב ג"כ קושית הטו"ז וערל פסול מצד עצמותו אבל מה שכהן צריך לעשות בשעת עבודה שפיר מקשינן ברכה לשירות צריך לעשות בברכה כמו בשירות ובפירוש כתב במג"א אחר זה מיד וז"ל גם הרבה פסולים שנמנו בפ"ב דזבחים שכשרים לנשיאת כפים דלא הוקש לעבודה אלא לענין עמידה כדאיתא בסוטה ובתענית ומיושב מה שהרמב"ם רצה לפסול מומר משום דקנסינהו ושיכור דיליף מהיקשא ע"כ לקולא יליף כי היכי בעבודה אם נתן לתוכה מים פטור ה"נ כן דאי מנזיר ה"א אפילו כל שהוא ומזוג אסור קמ"ל דילפינן מעבודה וזוה יעלו דבריו כהוגן בגמרא דוק ותשכח עכ"ל מג"א ובודאי צריכין אנו לומר כדברי הרמב"ם דאל"כ דהא בש"ס ילפינן שיכור מסמיכ' דנזיר ואיך יליף הוא מהיקשא אלא ע"כ לקולא יליף ומעולם לא עלה על דעת המג"א לחלוק על דברי הרמב"ם ואדרבא משהו מדותיו לישב דברי הרמב"ם וק"ל.

שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אורת חיים סימן ה להרב הנ"ל

ועל דבר הכהן שידידו מרתתות ואינו יכול להגביה ידיו, אם יכול לישא כפיו בלא נשיאת כפים....

ומעתה הדבר פשוט שגם נשיאת כפים מעכב בדיעבד שהרי כחא כללינהו הרמב"ם והש"ע. וז"ל הרמב"ם פ"ד מהלכות תפלה הלכה י"א כך למדו מפי השמועה ממש רבינו ע"ה כה תברכו בעמידה כה תברכו בנשיאת כפים כה תברכו בלה"ק כה תברכו פנים נגד פנים כו' כה תברכו בשם המפורש והוא שיהיה במקדש עכ"ל הרמב"ם. וגם כאן שגה בעל שבות יעקב שגיא רבה שהיה סבור שמה שסיים הרמב"ם והוא שיהיה במקדש קאי אכולהו מילי שזכר הרמב"ם. אבל זה פשוט שזה קאי רק אדסמיך ליה כה תברכו בשם המפורש על זה התנה והוא שיהיה במקדש ודבר זה פשוט בסוגיא דסוטה דף ל"ח ע"א. ולכאורה באמת הדבר צריך טעם דבשלמא עמידה מעכב אפילו דיעבד מהיקשא דעבודה. אבל נשיאת כפים למה יעכב בדיעבד הרי לשאר דברים היקשא דעבודה אסמכתא הוא. י"ל משום דהלכה כת"ק דיליף ג"כ בג"ש נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. ואף דקשיא ליה לר' יונתן אי מאי להלן כה"ג ור"ח ועבודת צבור ומתוך כך יליף ר"י בהיקשא ע"ש מ"מ לא שבקינן דברי הת"ק דלא השגיח בקושיא זו. ועוד דע"כ לא אמרינן דהיקשא דברכה לשירות הוא אסמכתא אלא לדבר חדש. אבל נשיאת כפים דילפינן לה בג"ש רק שקשה קושיית ר' יונתן דלמא דוקא כה"ג בעבודת ר"ח. שוב מהני היקשא למילף שנוהג כל הימים 2 ועכ"פ דבר פשוט אצלי שנשיאת כפים עיכובא הוא והלכה למשה מסיני כמו שכתב הרמב"ם כך למדו מפי השמועה ממש רבינו כו'. ומעתה כיון שמעכב אף בדיעבד ג"כ איפשטא ספיקא דמעלתו אם מהני נשיאת כפים ע"י סמיכה. והנה גם בזה שגה השבות יעקב שהתיר עמידה ע"י סמיכה. וכל זה לפי טעותו שהיה סבור שאינו אלא מצוה לכתחלה ודימה הדבר הזה לעמידה ע"י סמיכה של העדים ובעלי דינים. ואמנם גם בעמידה דעדים שהתיר רמ"א בח"מ ע"י סמיכה השיג המג"א בס' קמ"א ס"ק ב'. אלא דאפילו לדעת הרמ"א היינו בעדים דוקא שהעמידה אינה מעכבת בדיעבד. וכמו שכתבו התוספות במסכת זבחים דף ט"ז ע"א ד"ה מה ליושב ע"ש ולכך מקילינן בסמיכה ועיין במג"א שם. אבל בדוכן שמעכב בדיעבד גם סמיכה אסורה. ועוד כיון דלענין עמידה ודאי לאו אסמכתא הוא היקשא דעבודה א"כ הרי בעבודה גם ע"י סמיכה אסור שהרי אמרינן בזבחים דף י"ט ע"ב מאי בינייהו אמר אביי עמידה מן הצד איכא בינייהו. וא"כ לת"ק לא שמה עמידה והיינו ע"י סמיכה. והרי הרמב"ם בפ"ה מביאת מקדש הלכה י"ז פסק כת"ק וא"כ ה"ד לענין ברכת כהנים. וכיון דגם נשיאת כפים היא בעמידה שמעכב אפילו דיעבד ג"כ לא מהני סמיכה ועוד כיון דילפינן מן וישא אהרן את ידיו משמע הוא נושא ידיו וכאן אין הוא נושא הידים רק הסמוכים שבראשו.

ברכת המצוה – אף לאלו שאינם חייבים

תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טז עמוד ב

דבר אל בני ישראל... וסמך, בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: בנות ישראל סומכות רשות. אמר רבי יוסי: סח לי אבא אלעזר: פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים, והביאנוהו לעזרת נשים, וסמכו עליו נשים. לא מפני שסמיכה בנשים - אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים. ואי סלקא דעתך סמיכה בכל כחו בעינן - משום נחת רוח דנשים עבדינן עבודה בקדשים? אלא לאו שמע מינה: לא בעינן בכל כחו. - לעולם אימא לך בעינן בכל כחו. דאמר להו: אקפו ידיכו. - אי הכי לא מפני שסמיכה בנשים? תיפוק ליה דאינה לסמיכה כלל! אמר רבי אמי: חדא ועוד קאמר; חדא - דליתא לסמיכה כלל, ועוד: כדי לעשות נחת רוח לנשים.]

ראב"ן שאלות ותשובות (בתחילת הספר) סימן פז

מה שנהגו אבותינו שלא למחות בנשים הנוטלות ולולב ומברכות עליו וכן ליישב בסוכה מברכות. נ"ל אף על פי שהן פטורות דמצות עשה שהזמן גרמא הן, נ"ל דמהכא סמכו דאמרינן בפרק בתרא דעירובין [צ"ו ב] אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מחו בה חכמים, ומוקמינן לה כרבי יוסי דאמר נשים סומכות רשות ובעלייתה היתה מביאה עולת ראייה דהיא מצות עשה הבא מכלל לאו דלא יראו פני ריקם וסומכת על עולתה, וכגון שהיו אומרים לה אקפן לידייך ולא תבואי לידי מעילה, ויצף הברזל [מ"ב ו'] תרגום וקפא ברזלא, ולא היתה סומכת בכל כוחה דאילו אדם הסומך על בהמת קדשים בכל כוחו שלא בשעת סמיכה חייב קרבן מעילה דעביד עבודה בקדשים ואסור מדאורייתא, ואקפה אסור מדרבנן שלא בשעת סמיכה גזירה שלא יעשה בכל כוחו, ודחי ר' יוסי אקפה שהיא איסורא מדרבנן מקמי נשים, אבל סמיכה בכל כוחו שהיא איסורא דאורייתא ע"כ לא שרי ר' יוסי לנשים. וכי היכי דדחי ר' יוסי איסורא דרבנן מקמי נשים, ה"נ דחי ברכת סוכה ולולב דליכא אלא איסורא דרבנן ברכה לבטלה מקמי נשים ומברכי, וגם נוטלת ולולב דליכא אלא איסור טילטולא דרבנן. אבל לרבי יהודה דאמר אין סומכות דלא דחינן איסורא דרבנן מקמי נשים, לא מברכי אסוכה ולא נטלי לולב. ואי קשיא לך דרבי יהודה אדרבי יהודה דהכא קאמר דמוחין בנשים, ובמס' סוכה [ב' ב] אמר רבי יהודה מעשה בהילני המלכה שהייתה יושבת בסוכה שהיא גבוה מכל אמה והיו זקינים נכנסים ויוצאים ולא מיחו. תריץ לרבי יהודה בלא ברכה יתבה ולהכי לא מיחו, ואי משום ישיבה הא אמרינן [שם כ"ו א] תשבו כעין תדרו ודירה איש ואשתו ומה אשה אגב בעלה ישיבה אף הילני אגב בניה ישיבה. ורבי יהודה ורבי יוסי עבדינן כר' יוסי [עירובין מ"ו ב], הילכך לא מיחו בנשים. ואמרינן נמי [שבת קמ"ח ב] הני נשי דיתבן אפומא דליחיא וקמיגנדר הצבייהו ומייתי להו ולא א"ל ולא מידי, אלמא באיסור דרבנן לא מחינן בהו דכר' יוסי קי"ל. והא דאמרינן מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין, לרבי יוסי בברכה לרבי יהודה בלא ברכה אליבא דמ"ד [עירובין שם] תפילין זמן גרמא, ולמ"ד לאו זמן גרמא לרבי יהודה נמי בברכה.

מקל וכסא וספסלים – כמנעל וכחלק מהגוף

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן לב

בכהן שאין לו רגלים והולך ברגלים שעשו לו לענין נשיאות כפים ב' סיון תשי"ט. מע"כ ידידי מוהר"ר מאיר כהנא שליט"א.

בדבר הבהן שאין לו רגלים והולך ברגלים שעשו לו ואינו ניכר כשהוא במנעלים וכשיסיר המנעלים יהיה ניכר אף שילך בפוזמקאות, אין להחשיב זה דש בעירו כיון שאינו דש בעירו בלא מנעלים באופן שיהיה ניכר, דלא מהני בדברים אלו ידיעה רק שצריך שיהיה הרגל הראיה שלא יהיה חדוש אצלם וכיון שאין רואין אותו במומו אף שיודעין ממומו הרי לא הורגלו ויסתכלו בו...

ואחרי שנתבאר זה יש מקום להתיר למי שאין לו רגלים והולך ברגלים שעשו לו ואינו ניכר כשהולך במנעליו אבל כשיסיר המנעלים יהיה ניכר אף שיהיה לבוש בפוזמקאות או שאינו יכול להסיר מנעליו כלל, שיוכל לעלות לדוכן במנעליו...

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שא

[טז] קיטע שאינו יכול לילך כלל על שוקיו אלא יושב על כסא וכשנעקר ממקומו נסמך על ידיו ועל שוקיו ונדחה לפניו ועושה סמוכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלויים וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו קצת, אין יוצאים בהם בשבת דאידי דתלויים ולא מנחי אארעא זמנין דמשתלפי; אבל בכסא (נז) וספסלים הקטנים שבידיו מותר לצאת. קטע בשתי רגליו ומהלך על שוקיו ועל ארכבותיו ועושה סמוכות של עור לשוקיו, יוצא בהם בשבת

מ"ב - (נז) וספסלים הקטנים שבידיו - היינו שנשען עליהם בעת שנדחה לפניו ושרי [ס] דהוא דומיא דחגיר עם מקל בסעיף י"ז:

[יז] חגיר, שאינו יכול לילך (סג) בלא מקל, מותר לילך בו אפי' אינו קשור בו; אבל אם אפשר לו לילך זולתו, ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו, אסור. (וחולה שעמד מחליו דינו כחגיר).

מ"ב - (סג) בלא מקל מותר - דכיון דאינו יכול לילך כלל בלא מקל הו"ל כמנעל דידיה:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן צ

הליכת נכה בקביים ובעגלה בשבת ונשיאתו כ"ח תמוז תשל"ב. מע"כ ידידי הרב הגאון מוהר"ר אריה ליב גראסנאס שליט"א הראב"ד דב"ד צדק בלאנדאן...

אבל לע"ד יש טעם גדול להתירו שישב על כסא עם אופנים שיכול לגלגלה בעצמו דהוא כמנעל שלו ועדיף ממנעל, דבמנעל לא כל דבר שנועל על רגליו מותר לצאת בשבת כמנעל של עץ לרש"י שבת דף ס"ו ע"א אליבא דר' יוסי, אלא הוא כבגד מאחר שיושב עליו ואף שאינו קשור להכסא הוא בגד שלו שמותר, כשליכא חשש דמשתליף ואתי לאתויי, וכמו שמותר בשבת לצאת קיטע בכסא וספסלים קטנים שבידו והספסלים אינם קשורים, והתוס' התם דף ס"ה ע"ב סוף ד"ה הקיטע וביומא ריש דף ע"ט ד"ה הקיטע הוכיחו מזה להתיר לילך במקלות למי שאינו יכול לילך בלא מקל, וברא"ש בשבת שם מפורש דהראיה הוצרכו מחמת דאוחזן בידו בעלמא בלא קשירה, ואיפסק כן בש"ע /או"ח/ סימן ש"א סעי' ט"ז וסעי' י"ז, ומה שיכול בקביים לילך קצת אין להחשיב זה ליכול לילך בביתו בלא מקל שאסורין לצאת במקל, דהוא דוקא כשיכול לילך בעצמו דאם דוקא בקביים ודאי מותר דמ"ש קביים מהמקל, וכ"ש הכסא שיושב עליו שעדיף, וגם לדרך רחוקה קצת שאינו יכול לילך מסתבר שאף מי שיכול לילך מעט בעצמו שנמי יהיה מותר בכסא זה שעם אופנים, דמה שאסורין הוא משום שגם במקל לא ילך יותר מכפי שהולך בעצמו. אבל אחרים יהיו אסורין להוליכו, דהא מדרבנן אסור לישא אף אדם בריא שנושא את עצמו ובוזה אפשר יהיה אסור מדאורייתא כדלעיל,

שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן קע

+ /מתוכן הענינים/ להרב א' ל' גרוסנס, לונדון, סיון תשי"ח+ עגלה של קטע אי הוי כנעל דידיה.

ע"ד השאלה במי שנקטעו רגליו מן השוק ולמעלה והוא יושב בעגלה ומסבב באופנים. וחקר אי מותר לישראל לדחוף את העגלה מביתו דרך רשות הרבים לבית הכנסת.

וכת"ר מפלפל אם יש כאן איסור, דהא מוציא את החי במטה פטור אף על המטה מפני שהחי נושא את עצמו, אבל בכה"ג שאינו יכול ללכת דינו ככפות וחייב עליו משום הוצאה. ומסיק דאדם אחר אינו יכול להעביר את העגלה אבל הוא עצמו מותר לו להוליך את העגלה, דכיון שאינו יכול ללכת בלי עגלה, לגבי דידיה הוי העגלה כרגלים דידיה והרי הקיטע יוצא בקב שלו וכתב רש"י דהקב הוי מנעל דידיה, ובשו"ע סימן שא בנקטעו שתי רגליו עושה סמוכות של עור לשוקיו, ועוד מאריך שם.

אבל לדעתי יש לדון בזה טובא. דקיטע שעושה סמוכות לשוקיו או היגר/חיגר/ במקל, הרי באמת ע"י המקל וע"י הסמוכות הולך הוא עצמו בהן. נמצא שהמקל או הסמוכות מסייעים בהליכתו ודינם ממש כנעל. אבל כאן בעגלה אין העגלה מסייעת לו בהליכתו כי הוא אינו הולך בעצמו כלל בין שלא בעגלה בין בעגלה, א"כ אין סברא לומר דהעגלה נעשית כנעל דהא אין לו רגלים ואינו הולך ולא שייך כאן תשמיש של נעל, וא"כ כמו שאיש אחר אסור להוליך את העגלה, כן גם הוא עצמו אסור לו להוליך את העגלה, שאין כאן דין נעל ואין על העגלה שם מלבוש על גופו. משא"כ סמוכות על השוקיים, הרי נעשו לבושו ממש, שהרי על ידם יכול ללכת ודין מלבוש הוא שאין עליו איסור הוצאה, כ"ז אמרתי להעיר בהחפזי.

שו"ת יביע אומר חלק ט - אורח חיים סימן לד

נשאלתי אודות חולה ברגליו, שאינו יכול ללכת, אלא באופן שיושב על כסא גלגלים, ומי שהוא דוחף את הכסא בידו, ומוליכו אל המקום שירצה, האם מותר לו לצאת על כסא גלגלים לבית הכנסת בשבת על ידי גוי במקום שאין שם עירוב?

א) הנה לפי מה שנתבאר בסימן הקודם, שבזמן הזה אין לנו דין רה"ר, מפני שאין הדבר מצוי שיהיו ששים רבוא בוקעים ברחוב העיר בכל יום, והבאנו שיש אומרים כן גם בדעת מרן שקבלנו הוראותיו, ולפ"ז אין כאן איסור אלא מדרבנן, כדין כרמלית, א"כ שפיר דמי לצאת בשבת על כסא גלגלים לבית הכנסת לענות קדיש וקדושה ולשמוע קריאת התורה, באופן שהגוי דוחף את כסא הגלגלים, ומוליכו לבית הכנסת, דהו"ל שבות דשבות במקום מצוה, שפסק מרן (בסי' שז סעיף ה) להתיר...

ג) והנה הגאון הצדיק והעניו רבי רחמים חויתה הכהן זצ"ל, חלה ברגליו, והוצרך לכסא גלגלים, והעלה בתשובה שהובאה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ג (חאו"ח סי' יט) להתיר בכה"ג ע"י גוי שמוליכו בשבת ע"ג כסא גלגלים לבית הכנסת, לתפלה בצבור ועניית קדיש וקדושה וכו'. ומרוב ענותנותו שלח תשובתו להרה"ג ר' עובדיה הדאיה מחבר הספר ישכיל עבדי לחוות דעתו ע"ז. והרב ישכיל עבדי לא הסכים עמו להתיר, והביע דעתו להחמיר. אולם הגאון רבי רחמים חויתה, עמד על משמרתו, וכתב בספרו שמחת כהן חלק ז (סי' מב), והנה אף על פי שלא הייתי יוצא בכסא גלגלים בשבת, כי העיר ג'ירבא (מקום משכן כבוד) אינה מעורבת, והרב ישכיל עבדי לא הסכים עמי להתיר אפילו בעיר המעורבת. אולם בהיות שהימים הנוראים הבעל"ט קרבו ויאתיו, וצער גדול ועלבון רב להתפלל בימים אלו ביחיד בבית, לכן חזרתי ועיינתי שנית בדבר, וראיתי שבאמת יש מקום להקל אפילו בעיר שאינה מעורבת, ע"י גוי, ומה שהסתמך הרב ישכיל עבדי על מ"ש הבשמים ראש (סי' קנח), שאין לדחות אפילו שבות הקל בשביל תפלה בצבור, בנ"ד אין אנו דוחים אלא שבות דשבות שהותר במקום מצוה, כמ"ש מרן בש"ע (סי' שז ס"ה). גם מ"ש להסתמך על מ"ש החות יאיר (סי' קיב), שאין להתיר שבות דשבות בשביל קיום מצות עשה, הרי דבריו היפך דברי הפוסקים שהתירו שבות דשבות במקום מצוה. ועוד שמבואר בתשובת הגרי"ח ברב פעלים שללכת לבית הכנסת להתפלל בצבור היא מצוה גמורה. וכ"כ הגאון מהר"א גאגין. עכ"ד... הילכך אין להחמיר בנידון זה, כשהולך לבכה"נ להתפלל בצבור ולענות קדיש וקדושה ולשמוע קריאת התורה. והנלע"ד כתבתי.

כבוד הציבור

שו"ת יביע אומר חלק י - אורח חיים סימן מה

ב"ה, ירושלים, ו' אייר תשכ"א.

לכבוד ידידנו הדגול יקר רוח איש תבונה, עוסק בצרכי צבור באמונה, להגדיל תורה ולהאדירה, הרה"ג סלמאן דוד ששון (שליט"א).

אחרי עתרת החיים והשלום, יקרת מכתבו הגיעני, ובו שאל חוות דעתי, אודות ש"צ ותיק, זקן ונשוא פנים, אשר נחלש לבו, וקשה לו לעמוד בכל משך התפלות ביום הכפורים, ורוצה לישיב בעת אמירת הפיוטים שבתפלה, ומבקש על כך מחילת הצבור, האם מועילה מחילת הצבור בזה. והנני להשיבו בסייעתא דשמיא.

... וכן הורתי מכבר בשליח צבור אחד שקיבל שיתוק בשתי רגליו, והיה יושב על כסא גלגלים, והתרתי לו לקרוא המגילה בבית הכנסת להוציא את הצבור ידי חובתם. רק שביקשתי ממנו לרווחא דמילתא שיבקש מחילה מן הקהל ויביע צערו על שאינו יכול לעמוד. ובודאי שהצבור יסלח לו. והנלע"ד כתבתי.